

1.º URTEA

IBAIZABAL

50ⁿ GUEIA

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Abendua-ren
14^aEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1902-ko Abendua-ren
14^a

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tivoli, letra B, 2.º derecha.

MANU-REN ACHURRA

(Ipuiña)

I

Andra alargun baten seme bakar-burukoi-alper-mizke azi batek, Manuk, lepoa urtez zamaturik eta oguia zelan irabazi ezekiala ikusi eban bere burua. Eta udabarriko gau izarratu ozkarbi baten, loaren lekuan guiltzetan autu ausse sartuta garun-artean goizalderarte ibilli jakon; «Manu, (zirautsan bere buruari): ik eztakik ezgari-artoak eiote, errotari izateko; ez eure izena paperean ezarten, eskribautzarako; ez Meza bat erasoten biar edo etsi sakristau izan gura-enean; ez arria landuten, arguiña izan gura badok. Arotziarako eztakik zurari nundik chirilorak kendu, ez aikorea zelan erabilli. Lurreko arazoak ikutu orduko, asi baiño lenago, minduten abe. Zuritzaille izateko, itzebaguiñai bildurra ta kareari igüin andia deutsek. Suguñ izateko ezaz gauza, bada su barik arpeguia berotuten jak. Jostun-mutill izan gurarik egonarren, ezabe doarik inun artuko.

Guizon izateko urteak eta gorputza badaukazak, Manu; besterik ezer ez. Eta ire ama, gazterik zaartuta, gosearen gosez matrailak iruntzita, beguiak negarrez urtuta, besoak indargaga, biotza atsekabez zotinka, eure pentzutan jagok. Batean euri bestean obira (il-zulora) beguira bizi dok gaisoa. Euk elikatu ezik, urtebete echok bizirik ekarriko ama errukarriak.»

II

Gogamen onezaz burua bete bete eguin jakonean, betazalak berunezkoak bailirean astunduta, loak artu eban andra alargunaren seme bakar-burukoi-alper-mizke azia. Eta ames gozotan Erregue baten jaureguian albokari egon zan lau bat egunean, da goizerik gaberakoan Erregueren alaba zaarrenagaz, erreguiñagueiaz, ezkondu eban.

Ill zan Erregue, buruntzia (koroia) beretzat eguiña bailitzan duiñ duiñ eukan Manuk guiltz edo adeguien ganean, Elizara emaztearen ondoan joan zanean.

Beste guizon guztiak burutsik egozan, bera buruntzi ta guzti elizkari-bitartean. Atzenean, elizkaria amaitueran, erri guztia asi zan oiuka

«Manuk albokea jo dainala.» Atara eban sakeletik soiñu-tresnachua (zidarrezkoa zan bere adar bata, bestea urrezkoa jialakorik!!) eta ezpanetara eroala jausi ta zati zati eguin jakon. Ikararren itzartu zan, da beti leguez ezkontzaga ta arlote ta oe gogorrean burua ikusirik, nagui ta gogaldi charreko jaguita, Amaren billa guelatik urten eban.

III

Ama, orduko, soloan egoan, achur bat eskuetan ebala, mantar zaarreko kako baten antzeraturik, edo eperretako lakirioa zirudiala: oker oker. «¡Beñ edo beñ baakust!» esan eutsan semeari, aurkeztu jakonean. «¡Zer dakak, Manu, edo zek akar, onen goiz?»

—Ama: guizon izan gura dot eta banoa or zear mundua ezagututera, onek niri esateko zelan guizondu.

—Buru-ariñ ori gnora oa? Artuik eskuetan achurra; onehek erakutsiko deusk, munduak baiño obeto, askozaz obeto, guizon izaten. Eguik neure esana beñ, laztan orrek, echak damutuko-ta.»

Manuk, Amari jaramon barik, erbestarako bidera jo eban.

IV

Bidez joala, ezpaneaz bizarrik aiña bidar otu jakon amesetako gauzak eguiak urtetan dabela.

Ordu bete-garrenean ostera be erriratu ta albokariarenean ots oguin eban. An albokea egun batzuetarako eskatu eban; emon eutsen, da, nora etejoan itandu eutsenetan, itaune guztiai zearka erantzunaz, lengo bidean ibiltan asi zan.

Guelditu barik, ardankoiak zarato-muturra baizen sarri, eroaten eban ezpanetara Manuk albokea; ta jo ta jo zerbait ikasi gurarik, zidorrik zidor, abelgorri ta auntz-ardi guztiak beguira eukazala, igaro ebazan iru baserriren mugak.

Laugarren baserrian toberaz eskean ibillita gosea ill edo beintzat ill-anditu eban.

Urrengo amabost gau-egunetan emon sartu ta or urten ibillita, eldu zan guizagaisoa erregue-urira, beguitarte echean baiño baltzago ta sabel-ganeko sakela utsago ebazala. Ortozik ebillen. Oñak orkoiak zirudien ¡¡jain eukazan baltz uguertuak!!!

V

Ona emen zelan igaro ebazan lenengo zortzi egunak gure albokariak erregue-urri atan. Goizean goiz jagui ta aterik ate otzurrean ibiltan zan goizerdirarte; ordu onetatik egüerdirarte jauregui-inguruan tobera jotan eban; arratzaldetan be sarri bai. Ezizentzat zozoa ipiñi eutsen; eztakigu ala narrua zozoaren lumak baizen baltza eukalako, ala beti gauza bat albokan jotan ebalako.

Beñ, goiz beranduan, jauregui-ondoan leio batera zurt beguira eta soiñuka egoala, gudari bi urreratu jakozan da «ut zozo gogaikarri ori» esanda, baitu ta bien artean chakalakortara eroan eban.

An goizean goizean jagoleari, gosaria eroaten eutsanean, itandu eutsan ea Erregueren alaba zaarrenak beragaitik ezer ziñoanez. Uri guztian solo aldapatsuetan zima-ur-atsa leguez, berealasse zabaldu zan Manuren baiturearen barria. Udalechean iru eda lau batzalditan bera zala ta etzala eztabaidan ibilli zirean uriko arduradunak. Aste bi ta erdiren buruan, zoroa zala ta eskuturrak ondo lotuta, zorategui baten sartu eban errukarria. ¡Aren naieza! ¡Aren inkesak eta estutasuna! ¡Aren zoroa etzala esateko deedarrak! Baiña guizagaisoari ez jagoleak ez osagulleak ezeutsen sinistu gura zoroa etzanik.

Manuk, bestela sinistu eraguin ezin eutsenean, agundueutsen eurak gura eban lan bat, zer-eguiñ bat, bear bat, arazo bat (onelanche, lau berbokaz esan be) eguingo ebala, zanik gogorrrena, neketsuena, iraunkorrrena ta gogaikarriena izan arren, bere buruko sena zeinbaterainokoa zan erakusteko.

Zorateguiko nagosi biak lur gogor bat gorik beera achurtu eraguin eutsen, latzipnik leku aiñube baten eukan lur pendiz bat. Chakalakortan eguiñko mamiñak izerditan laster joan jakozan Manuri; baiña etzan asarre, pozik ebillen; maira baizen gogo arguiz da bizkor joaten zan lurra landutera. Orduanche ezautu eban inozko ondoen zein dan guizonduteko biderik artezena ta legunena.

(Jarraituko dau)

EKETAK.

AMA BIRGINARI

Diosala

«Bedeinka bedi zure garbiera Betikotasun guztian bada alaitzenda Jaungoikoa bera aiñ edertasun aundian. Zeruko Erreguiñ pare gabia Birgina guztien loria gaurtik dizkitzut zuri eskeintzen bizitza biotz ta anima beguira errukiz, ez utzi arren ¡o! gure ama chit maitia.»

Espaniako patrona aundiya zure sortzearen jaiara zabaldu zaigu Erretererian. Juan guera guztiz aurrera Tronu eder bat eguin dizute igo zaituzte gañera «Bedeinkatua izan dedilla beti zure garbiera.

Luzbel gaiztoa sartu zanian Jaungoikoaren mastiyan zeruko bide eta atiak guretzako ichi ziran baiña Mariak zampatzen dio burua bere oin-pian guri zerua eman nai digu «Betikotasun guztian.

Infernuak berak, ikaraturik, eguiten zuten galdera ¿zein da aur oti, ain indartsua? ¿gu alda bigarren Eba? onek bakarrik garaitu gaitu gogor eguin digu guerra «non alaiturik ikusitzen dan Jaungoiko aundia bera.

Ama Eliza Santak urteero jartzen digu agueriyan sortze garbiko festa eder au eguin dezagula erriyan ontaz gañera aingueruchon-bat ibilli da Erretererian bestela ¿zeinek zu orla jarri aiñ edertasun aundiyan?»

Gusto aundian jarriya zagon chit edeki aldaria eguzkiari zuk diozula erakutsitzen bidia bi ainguerucho esan naitan au da mancharik gabia «eta gañera zeruetako Erreguiñ pare gabia.»

Esan dirate izendatzeko obraren guiatzallia bahian ez nua ofenditzera jaun orren humidaldia badakit ondo, maite dnela birtute onen jabia eta beraren ama zeña dan «Birgina danen loria.»

Kristau flak obra onetan nola bai guerau battutzen au pensatzian nere biotza piskabat da konsolatzen zure antzeko birtuterikan nola etzaitzun arkitzen bestien obra eder oriek «gaurtik dizkitzut ezkeintzen.»

Beste gauza bat esan bear det asko gustatu zaiguna alde danetan jakin dezaten euskera maite degula euskera izan dira sermoiak ta bederatzirrena pozturik utzi dizkigutenak «bizitza, biotz ta anima.»

Ikusten dezu Ama maitia zembat peligratan gauden etsoi gogorrez logurutuak euskera ta fediaran Judit fuertia zu izan zaite beti gure erriaren «errukiz beguira zaiguzu galtzera ez utzi arren.»

Eliz funzio eder oietan
izan degunak partia
espero degu zu ikustera
zeruetara joatia
aingueru batek esan daigula
zabaldurikan atia
pasa zaitezte ikusizera
«gure Ama chit maitia.»

Agurra

Agurra dala esan det baña
ez guaz ez zu ustera
biotz banatan zaramazkigu
bakoitzak gueren echera
bost illabete falta dirade
emendikan Mayatzera
bizi baguera etorko guera
loriak eskenitzera.

JOSEPA ANTHONI ARAMBERRIK.

AGUINTARI BARRIA

Bizkaira jatorkuna euskalduna da,
zorionez edo zoricharrez.

Erramon Lili jaunai, Bergarako semea,
Guipuzkoako Diputaziñoaren buru izandakoa;
orisse da onako Madriltarrak izentau dabeen aguintari edo *gobernador*-ea.

Jaun onen entzute ederrak dauka-
guz gaur arte; baiña entzuteakaz ba-
karrik eztaukagu ezer; eguiñenak,
eguiñenak bear dira guizona nor dan
jakiteko. Orregaitik, guero ikusiko
dogu zer eta nor dan euskaldun gui-
zagaissoentzako.

¿Guizagaisoak euskaldunak? Bai,
guizagaiso guztizkoak gara, munduan
gu lango batzuk aurkituteko astia,
zereguña ta *parolak* ugari bear izan-
golitzakez; benetako umezurtzak gara
bestelan orra gure Diputadu lotsa-
galdukoak zelan ichi gaituen *Roma-
nones*-en dotriña kontu orretan. ¿Gui-
zonak, chitik be eztabe atera! ¿Lotsea-
ri zer eguin jakon etedakizue, irakur-
le maiteak?

Orañ, badantsugu: «Euskalduna
izan aguintari barria ta ¿zorionez edo
zoricharrez diñozu? Guk uste dogu
ba, euskalduna izenaz, beti goazala
irabaziaz.»

Guk ez ba; euskaldunak urteten ba-
dau latsa bere anaia ta Erriarentzako
(eta asko dagoz) eun belarrimotzek
baino kalte gueiago ekarriko dau.
Ori jakiteko ezta besterik bear burua
sorbalda ganetan eukitea baino, or-
katilletan barik; edo bestelan, gure
Diputadu *elocuente*-ai itandu.

Orañ beñ beñean ondo-etorria
emoten deusagu Lili jaunari, len
esan dogunez, entzute onaz datorre-
lako, ta ezpeite uste izan eskatuten
deutsagula, beti beti, gane-itzulitara,
ezeri beguiratu barik, itsu itsuan,
euskaldunen alde eguin daiala, ez;
bakar bakarrik gura guenduke arte-
za izan daitela. Orrechegaz daukagu
naikoa arazo askotan gueuri jagoku-
na eskuratuteko.

Zaarrari edo izan danari barriz...
biagon daiala, ta iñoz atzera aguer-
tzen ezipada emen, eztogula negar
andi andirik eguingo.

GURGULLUCHOAK

(Ipuia)

Jaboi urezko gurgulluchoak
kañabel baten zulotik
pustuturik botatzen zituben
mutilleho batek leiotik
aín gauza polit borobill fiñak
beste batek ikusirik,
berialassen arrapatzera
joan zan, bañan ikuturik
ezer-ezera biurtzen ziran
gueldi gabe arrastorik.

¿Zer barbulloa zeran gaztea!
(dio norbaitek) ¿Ikusten
ez dezu, bola atsi-nai orrek
zer duben adierazten?
Pozaren moldea da guizonak
dutelako bitzerotzen (1);
jurrutitikan begiratzian
biotza du katibatzen,
bañan... ikutu eta aitzean (2)
deus ez dala da igartzen!

PEPE ARTOLA.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Chori-buru

I

—Jossepe; etorri omen zaitzu Jua-
lima. (3)

—Bai emakumea, bai; ustez-uste
gabe atzo echean sortu zitzaigun.

—¿Eta zer moduzkoa etorri da?

—Oso bapa ta apaiña; ikusiko ba-
ziñuz aren buruko chunchurra, aren
guerri mia ta...

—¿Guerri mia diozu?

—Bai, korchoarekiñ meetzen omen
du. (4)

—Proonchi (5) poz izango da ba,
oraiñ alaba etorrita.

—Ala bear luke, baña oraiñ ere
baditu bere aitzaki-maitzakiehoak.

—¿Zergatik ba?

—Orañ ere lengo lepotik omen du
burua ta...

—¿Zer nai zuan ba, lepo berritik
jartzia burua, ala buru berria egui-
tea?

—Ori da ba nik esaten diodana.
Alajañetan, ¿guchi eguin al du, buru-
chunchurra jartzen ikastia? Eta zapa-
ta choroleskoak abarka zarren le-
kuan...

—Bai, bai—esan zuan Proonchik,
aiekuste-etzutela, an sorturik—oñetan
charola eta burua choroa.

—Emen da bera—esan zuan Jose-
pek-banekian,...

—Ba, bazenekizun, eztaukazu zer-
taz arriturik.

—Nik ez nuke ba zeruan ere zure
ondoan egon nai.

—Beraz infernura joan bearko
dezu.

—¿Zergatik?

—Zeruan nere ondoan guerta zin-
dezelako.

- (1) Aspirar.
- (2) Espirar.
- (3) Jeronima.
- (4) Kortzearekiñ.
- (5) Prudenzia.

—¿Zu zerura? Ez det uste.

—Orduan, zuaz zu oraiñ bereala-
tik ara, eta emen eman ezazu pakea.

—Ni, banua...

—Sagardoteguirra ¿e?

—Bai, zure esana eguiteagatik, eta
zure osasunerako picherdi bat bota-
tzera.

II

San Pedro egunian bazijoan Juali-
ma meza nagusira, bera baño *menos-
choaguko* lagun batekiñ. Bere lagu-
nak, *menos-choagoa* izan arren, ba-
zekian irakurten, eta Jualimak ez.
Mezako liburuak bi zeuzkan, bata
santuduna, zarchoagoa, eta bestea
santu gabea azal ederrarekiñ. Libu-
rua noiz zegoan goikoaz bera eta
noiz ez, santudunean erraz ezagutzen
zuan, baña, bestean ez. San Pedro
egunean eraman zuan Elizara santu
gabekoa, apainduagoa zalako; *menos-
choagoak* begui zion liburuari. ¿Eder-
ra zalako, ala buruz bera ote zegoan
ikusteko?—*Um-um; un pokito bildur
ia tienes yo*—esanaz eman zion libu-
rua lagunari, esaten ziola ere, berak
meza entzungo zuala meditazioa egui-
ñaz.

—¿Ez aldute emen kortinarik ichi-
tzen, sermoia eguiterakoan?—galde-
tu zion Jualimak lagunari,

—¿Zertarako nai zenduke korti-
nak ichitzea?

—Sikiera lo pusska bat eguiteko...
por Dios; ¡ké jente más trope!

Sermoia asitzerako loak artu zuan
eta an zebillen zabuka bere burua.
Mezaren erdiz-erdian esnatu zan.
Uste zuan sermoia euskeraz eguiña
izango zala, baña erri artakoak ere
erdalzalechoak ziran, eta erderaz
eguiñ zan.

III

Elizan sartzean, etzan oroitu kris-
tauren sinalea edo *Gurutze* santua-
ren... eguiteaz; baña ateratzean, kon-
turatu zan bestea ikusita, eta *por sier-
to* etzitzaion iduritu aín ondo eguiten
zutela; baña, ¿berak? *¡Ya lo kreol!*
Iru aldiz asi zan, bere *Por-la-señal*
eguiten, baña etzuan beñere bukatu;
de nuestros enemigos-eraño bai,
baña *enemigo* gogorchoak arkitu
bear izan zituan, bada etzan aurrera-
go igaro; ala zioan bere lagun *menos-
choagoak*.

—¿Zer iritzi diozu sermoiarri?—gal-
detu zion lagunak.

—Euskerazko sermoiarri eztiot nik
graziarik arkitzen.

—¿Euskerazkoa izan al da ba?

—Bai, ala izan bear zuan, beñepeñ
nik eztet ezerecho ere entenditu ta.

—Lo egon ezipañoa...

—¿Ni lo? *¡Baía, baía ke educación-
palla.* Eztakizute oraindik meditazioa
zer dan ere!

—¡Aaaaa...! Buruzka eguiten al da
meditazioa?

—Buruz eguiñ bear ba, aleguia.

¿Zer ba, ankaz?

—¿Topeka?

—¿Zer tope ta tropea?

—Bai: an aritu zeran bezela ariko
baziña gure atarian, ainbat-ainbat
guero auntza topeka asiko litzakizu.

—¡Ai Jainko maitea! Kristauen
iehurarik ere eztauka jente gaisso
onek.

—Zedorrek ere ba, gueien-gueie-
naz ere, orisse bakarrik daukazu ba

—¿Zer?

—Kristauaren ieheura.

—¿A gaissoa; nerekiñ nai zenduke
konparatu zure burua?

—Ez; eztaukat nere burua «guru-
tze santuaren» eguiten eztakitenekiñ
komparatzeko, eta aín guchi liburu-
a, irakurten jakin gabe, elizara erama-
ten dutenakiñ. Onelakoak *menos-
choak* dira nerekiñ komparatzeko,
eta orkonpon.

—*¡Ene ke lotsagabekeria...! — ¡Ke
atrebientzia! ¡Ke errespelopalla!*

IV.

—Aizazu Jualima.

—¿Zer nai dezu, Aita?

—Bigar joan bear dezu Don To-
mas ikustera.

—¿Nola ordia?

—Oñez, edo nai badezu, bizkarrian
eramango zaitut.

—¡Bai, lenago esan zidana esateko
berriz ere Jaun orrek!

—¿Zer esan zizun ba?

—Buru-choro.

—Orañ ordia etzera lengoa; bai-
zik oso mudatua, eta mudaturik ikus-
tean, izena ere mudatu eguingo dizu.

—¿Zer izen esango ote dit ba?

(Amak au guzia aditzen zuan esku-
tutik eta erantzuan zuan):

—Len deitzen bazizun «Buru-cho-
ro,» oraiñ deituko dizu «Chori-buru».

P. M.

1902-ko Azaruaren 30 ean.

ARITZ-ADARRAK ETA ARITZ-ONDOA

(Ipuia)

Aritz baten adarrak,
gazte ta zarrak, guztiak ehacharrak,
aritz-ondoaz ezeben gueiago
euki nai ezer, eta eben gurago
ilitera joan eztaikit noraño
aritz-ondoaz bizitea baino.
«Bai, bai—zirautsen adarrak gogorrik—
Bizi nai dogu, zugatza, zu barik.
¡Betor azkatasuna;
azkatasuna da gura doguna.»
Aritz-ondoak, berba onek entzunik,
dautse erantzuten danari bigunik:
«Azkatasuna badozue gura,
ez joan billa besteren lekura.
Bada aitachoak emoten dabena
semechoentzat izaten da onena.
¿Zeuron aitagaz etzare biziko,
azkatasuna badozue betiko,
bera bizi dan arte?
¿ala eztozue, semechoak, maite?
«Ez, ez» diño seme esker-bakoak
ikusit eñ arren aitaren malkoak.

Arik lastercho basora etorri zan
erri-guizon bat, beste askoren guizan,
negu-bildurrazugarria eguiten...
Ta aizkora asirik aritza ebaguiten,
barre-santiso bat eñ eben adarrak,

amatau barik arizan negarrak...
«Ekin, diñoe, zu aizkora zorrotsal»
Emonik onek zaspigarren otsa,
jausi zu zear aritza lurrean,
guizonan gogoz ta luze luzean...

Ostaz adarrak erezten dira asi
usterik asko dabela irabazi...
guizona dator laster eurakana,
amaitu nairik leen asiko lana.
Ta aritz-adarran betiko kaltean,
aizkora dabill adarran artean,
adarrak ebaguiten,
aritz-ondoaz ein ebana eguiten.
Kaltu obeto bazagoz, guizona,
ezta bear dozuna
inoiz ba azkatasuna.
Artuizen adarran gaurko ikaskisuna.
PAULO ZAMARRIPA TA URAGA.

UME ZURTZEN GAIÑEAN

Issildu dira, gauza guztiak dauke euren azkena ta, issildu dira issiltze-ko oheak ziran Bitoriako dote kontuak; ezta izan makala ibilli dan zarparrea ta arterik artu ezina.

Entzun dot, guizon bat baiño guei-ngo, zorro andiak musturreraino pa-
perez beteta, asto gainetan ipiñita,
suburdi edo trenarekin be ezala ser
fian onelango okasinuetan da, Bitori-
an zear joan diranak, *seguridade*
gueiagorako. «Barre eguiten dozue?»
«Merkiak urtengo eben ba paper ja-
been eskabideak; bada guizon orreen
joan-etorrerako bear izango ziran
amareho bat oguerleko, ta ez *Quinta-*
nilla-nera ostatur joanik, baizike euren
aloguer, ostatu, eskupeko, bideetako
zurrua, au dala, ori dala... «eztabeela
eguin amar oguerlekorekin bakoi-
tzak?»

«Zetara joazan baiña? Ausse jakin
bear zan lenengo, alperreko pausuak
emoten ibilli bague, ta etzan gauza
gaitza. Eskutitz bat Bitoriara eguitea
gauzak nola ziran ekianari, naikoa
izango zan.

Ta orduan jakingo zan, batetik ez-
tala egongo doterik eskale guztien-
tzat askok uste izan daben moduan,
bestetik ezala egongo mutillentzat;
ez eta be aita ta ama bien gabeko
umezurtza eztanarentzat, Boletineko
iragarriak onek barruan artu-arren;
baiña au baiño gueiago jakingo zan,
bada jakingo eben ezitrala elduko
dote duntsuok larogueitik gora; ja-
kingo eben Bitoriarako edo Arabara-
ko izango dirala *gueien gueienak*, bat
edo beste Bizkaitar da Guipuzkoarrai
bialduta. Gauzak ondo dakizan batek
bialdu ditu andik barri onek, eskatu
deutzezanari.

Baiña, juste izatea be danentzako
duin izango zitala dotiok! «Ez gogo-
ratutea Zadorra-ko ibaia onuntz iga-
rotzea gauza gaitza izango zala dote
koitaduentzat! Eta au eztiñot inor zi-
rikatutzeagaitik, eta guchiago *testa-*
mentario-ari; bada zuzenez, guizon
zuzenik inun bada, zuzena da diruak
emon bear dituna. Esan nai dot,
egon ezkerre an emen baiño pobre ta
umezurtz gueiago, ezkenduela ara

beguira egon bear. Nik beintzat an-
chiña esan neban, guretakotzakoak
etzitrala Maulanda-ra elduko, zegaitik
millaka izango zitala sari-eskaleak
gauza jakina zalako. Bestela orra,
amabi millan gora eidera.

Oilloak eguiten dabeena eguin ba-
lebe danak, ezeben orain esango *ziri*
ederra sartu deuskue, bada inok ezta
ziririk sartu; oilloak eguiten dabena,
au da, beian ura artu edateko ta gue-
ro gora beguira jarri, eguin balebe,
Boletineko irakurreran gora beguira
gogoketan jarri balira zetara etorri
zeitekean sari kontu au, idiaren pau-
suan ibilliko ziran gauza onetan.

Etziran asko ibilliko echerik eche
umezurtz billa, atek idan, dan! jotan
ta esaten ia zer eguiten dagozan pa-
perak zuzentzen asi bague, zortzi mi-
lla erreale esku eskuan daukeezala-ta;
ni beintzat lotsatu eguin izan naz en-
tzun dodanean errian aurrenengo di-
ranak, ondo bearrez, bai, baiña buru
guichirekin ibilli dirala oiu eguiten
echeetan umezurtzik etedagoan. Echea
dakik nik, ain barri zoragarria
entzun dabeenean, zoraturik dantzan
asi diranak, eta ondiño be dantzan
diarduenak, diñoenen.

Gure alde onetan aña esnatu bada
beste leku batzuetan diru orrek atra-
petako amorrua... gabonguinak ziru-
dien orruntz eta onuntz zenbait nes-
batilla ta mutillek; trenak be ez ira-
bazi charra, Bilbotik bada, Madrildik
bada, Donostiatik bada, inundik ez?
obeto gauzak eguiteagaitik euren
echeetara etorri dira. «Olango barre-
garrikeririk! Doteak dirala ta doteak
etzitrala azkenean aia bete aguiñekin
guelditzeko!»

Eta inok dauka errua? Lenengo,
Don Abdon zanak (Jaungoikoak ze-
ruan euki daiala) izentau ezebalako
nungo umezurtzeri emon bear jakee-
zan diru duntsuok, bada ezta ipiñi
paperean umezurtzai emoteko baiño
erabagui bague nungoai, bada ume-
zurtzak badira Rusian be, Patagonian
be bai, ta Chinan be egongo dira
umezurtzak nere ustez (1); bigarren,
ondustean da askorekingoa eguitea-
gaitik, *testamentario*-ak bere irichian
uste izan dabelako Don Abdonen gu-
raria izango zala iru probintzia onek
bakarrik barruan artzea ta ez beste-
rik, eta nere irichian iru probintziak
be ez, Bitoria bakarrik eta ala eguin
baleu oia, naaste, ta zeresan guichia-
go, bada an be kapiduko ziran laro-
guei dotiok, eta au izan da beste erru
bat; beste bat, ez izentatzea lenengo-
tik zeinbat sari izango diran, bada
jakin balitz laroguei baiño etzirana,
batek baiño gueiagok artu daben ze-
reguina ta arazua ezaban artuko;
urrengo errua, ez esatea iragarrian
bertan Arabarako izango dirala do-
terik gueienok, eta onetara inok eze-
ban pausurik emongo, illarguiaren
adarrak eskuakin artutea leguez da-
lako sari orreri ikutzea; beste erra
bat, lenengo esan zan mutillentzat be

bardiñ izangozitala dotiak, eta guero
ikusit diranean millaka neskatillak
dotiak eskatzen (ta jakin bear eben
lurpetik be urtengo ebela andraz-
koak dote billa ezkontzeagaitik) era-
bagnitea mutillentzat ezala egongo
doterik. Onak gauza guztiok jakin
balira denporaz inor ibilliko zan pau-
suak emoten? Iru edo lau sari onuntz
etorri leitekezanak inor dira amabi
millaren artean?

Onchehek, erru onchehek ekarri di-
tuez lengo egunetan artu diran arazo,
arin aringa, alperreko paper guntza
ta odolak berotze ez guichi; ta one-
chek izango dira guero ondoren eka-
rriko dituezan esamesak, atzeko tran-
kia, ta askoren bizkar gainean ausiko
diran egur-abarrak, andrazkoen ar-
tazi zorrotzak lagun eguin da.

Bati baiño gueiagori esan izan ja-
ko ze alperrekoa dala pausurik emo-
tea, jakinian esan ditudan barriak;
baiña inok sinistu? inok ichi biotzeko
icharopen zabalaren ate aundiak?
«Eztiñogu guichi! Or egon eseguirik
sortzi milla erreale da, orain nai ba-
dozu danari bertan bera lagatzial! «Ez,
demoniñua, ango oguerleko batzuen
kastu apurrogaitik azkena ikusi arte
onezkero! Ausse erantzuten izan dabe.

Ezin izan leike, ikusten dozuenen,
baiña emongo al deusnez danori ta
bakoitzari zortziña milla erreale edo
biña milla peseta.

X. Y.

¡AUR ZORAGARRIYA!

«Euskaldun Fedea-ri»

AMALAUDUNA

«uskal Erriko aize legunak igortzirikan,
«stian ala nai dubelako, nere aurrea;
«filipurdika ia botian seaskachua
«ontentu dabil, *pocholo* orrek igarrikikan,
«litasuna dala onena, ez bestelikan;
«o paperian inoiz or dago, ta begiehua,
«in, dan, soñuak zabaltzen dio, lono ichua
«ztez zeukana, eta amachok musuturikan,
«ero izarra dio, eta aurrehuak elgara arrekian,
«litasunezko espainchu aiek irikitzian,
«ztutzen dio bere amari laztan batekin;
«enbora askuan musututzen da, ta utzitzian
«spillu ura seaskachuan kantuehuakin...
«guro luak artzen da *din, dan*, sonua aditziain.

Donostian.

RAMON GUELLENZU.

ERRENTERTIK

Azkeneko gueian esan nuen zabal-
du zala boza emengo bilduleku ba-
tean itz eguin omen zala gure izkun-
tza maitearen kontra orain egun gu-
chi izantzan batzarrean, baiña nere
adiskide maite Rufino Iriberrri-k esan
diranez etzan eguia otsamar (1) hura.

Nere adiskide ori bildu-leku ortako
Sosiyua izanik, joantzan batzarrera,
zeñean ez bakarrik ez omentzan deus
esan euskeran kontra, baizik irakurri
zituen Gamboa jaunak itz neurtu ba-
tzuek izkuntz orretan, entzunik bu-

katu ondorean ehala asko. Gañera
dio, bildu-lekuko dianagusia edo *pre-*
sidenteari baimena eskatu ziola itz
neurtuak irakurtzeko, eta jaun oni
eta bere inguruan zeudenari ehit on-
do iduritu zitzaiztela Gamboaren
asmoa, eta ez batzarrean eta ez eze
guero etzuela inork itz bat esan ez
euskera ta ez euskaldunen kontra,
baieztuaz (2) orrelakorik guertatu
izan bazan edo guertatuko balitzake,
bera eta bere antzeko euskaldun be-
netakoak an daudela prest gure
etsaiari gogor eguiteko eta gure asa-
ban izkuntza ederra defenditzeko.

Poz aundiakin entzun nituan itz
abek nere lagun aren aotik eta atse-
guin det gaur emen ipintzia.

ENRIKE ELIZECHEA.

(2) Baloitu-afirmar.

PERRECHIKUEN AZKERA

Satz oak zelan ipiñi bear diran.

Lenengo ardurea euki bear dana
da satza egon daitela ondo estututa;
eztaiala euki barruan utsunerik edo
arorik. Perrechikoen arichuak edo
sustarchuak, zeintzuk artzen dabeen
satefik janaria, ezin izango litzakez
asi utsuneak dagozan tokietatik, eta
satz-oan guztia ondo artu barik
edo aprobecchau barik guertatuko li-
tzake.

Zur-aska (kajoe), upa edo barrika,
lurrean eguiñiko zuloetan, eta abar,
ipinten da satza chandaka; lenengo
15 *centimetro* ko sendoeran, eta ondo
estutu ta zapaldu; guero beste ainbes-
te ezarri ganera, ta barriro zapaldu;
ta alan 35 *centimetro*-ko goiera ja-
detsi arte. Medarragoak balira oak,
elitzakez ondo berotuko. Askan,upan,
edo zuloan, guichienoz 3 *centimetro*
ichi bear dira bete barik.

Egurasean edo aize-librian ipinten
direan oak estututeko erabilten da
azpi bagako aska bat, goiko aia chi-
kiagoa dabela bekoaren aldean; goie-
ran aska onek enkiten dau iru arra
inguru; bealdeko aian, 2 1/2 kana lu-
zeran, da kanabete zabaleran; goial-
deko aian, 2 kana luzeran, da kana-
erdi zabaleran. Satorrakandik gorde-
teko, lurgana ede bea estaldu bear
da lenengo ladrilluz edo arriz; ipiñi
ganean esan dan askea, ta satzez bete
chandaka ta zapalduaz. Bete daite-
nean jaso askea, guertatu leikezan
utsuneak satzaz bete edo bardindu,
ta palaATEGAZ alboak zapaldu ondo.
Azia bota artean, oak lastoaz estal-
du 10 *centimetro*-ko sendoeran, eta
euri zaparradakandik gorde tellatu
chiki bategaz.

Aterpean ipinten direan oak era
berean ipinten dira; baiña oe luze-
goak gura badira, kana-erdi baiño
goiera gueiago eztaieela euki; azpiko
zabalorea kanabete; 15 *centimetro*-ra
eldueran, ipiñiko da bigarren chanda
bat, iru arra ta erdiko zabalereaz; ta
alanche jarraitu kana-erdien goiera-
ra eldu arte. Chanda bakochean ipin-

(1) Guk ere ala uste dugu.

(2) Otsamar-rumor.

ten dan satza, arra-ardi estuagoa izango da beekoa baiño.

Zur-asketan da barrika edo upetan eguiten direan oak eztira sakatuko oinakaz ta palakaz, eskuakaz baiño. Ol ganetan be ipinten dira, ta orduan 40 *centimetro*-tik eztaitezela igaro; upa edo barrikaetan erdiraiño bakarririk ipiniko da satza.

OARRA

Gure euste ta arduradunai jakin eraguitendutsegu Abenduaren erdian gareala, ta kontuak garbituteko ordua dala deritzogula.

Beraz, ainbat lasterren garbitasun orreek eguiteko iguitu beitez, konturatuaz guk be ordaindu edo pagau eguin bear doguzala lan eguiten deuskuenak.

Ia birritan eguin dogu deia leku onetatik arazu onen ganean; batzuk entzun dabe, bada erantzun dabe; beste batzuk, edo gorrak dira, edo ez entzun eguin dabe.

¿Irugarrenez aituko etedeuskue?

IZKIRIMIRIAK

Belarrimotzak jakina da zein zaileak izaten diran euren errialdeko gauzak goratuten; bada eurentariko berbuts barrichu batek eragoion inun zirean guzurak esaten euskaldun issill, baiña zuur bati. Au issillik

egonaz besteak andiagoak botaten zituan, da beraz, esan entsan bein:

—An Gaztelanguk daukagun echaldea zelangoa dan gogoratu daizun, eztiñotsut besterik ausse baiño: azkenik echakala ikusten.

—Bada gureari, erantzun eutsan euskaldunak, ez azkena bakarrik, asikerarik be echako ikusten inundik.

Eche andi bateko edo jauregui bateko atezainari eldu jakon bein guizon bat esatera:

—Egun on.

—Bai zuri be.

—¿Ondo al zagoz?

—Bai, ta zu be bai?

—Ederto; eta jekondua al zara?

—Bai.

—¿Eta amaguiñarrebarririk baalduzu.

—Bai.

—Eta jateko gogo ona darabizu?

Atezainak, puzkabat bekokia illundurik, bidebagako itauneak entzunda, esan eutsan guizon ari:

—Eta zu zer ardura deustu ni jekondua nazan edo amaguiñarrebarririk daukadan edo gogo ona jateko dodan? Barre eguiteko gogo badozu... guero... ez ibilli emen....

—Itaune orrek eguin deusudaz, kaletik igarokeran zure atartean ikusi dodazalako berba onek paper baten: *Ezpedi inor aurrera joan, atezainagaz berba eguin barik.*

IGARKIZUNAK

I

Batzuetan iru anka ta lau gueiuean ikusiko dozuez nire gorputzean; ta au gora-bera beti inora joatean aurkitzen naz besteren lagun bearrean; ez buru eta ez buztan daukat nik ganean gorputz-ankak bakarrik daukadaz aldean; zelai-unea dago nire bizkarrean, zein oi dan biribilla laukocha eztanean.

Jantzi zuri garbia jasten deustenean benetan poztasuna sartuten da echean, nigana datoz danak pozkari ederrean barrea aguri dala euren ezpane.

Chit bearra naz auza guizonen artean bada ezta izango echerik ni bage lurrean.

Guizon askok diardu nire gan lanean batez bere daukeenak jana luma-ertzean. *Politikoa* bare batzen diranean guretzat zoriona (!) burutzeke ustean, nire ingurura datoz alkarren atzean, ta badoaz chiborrak beterik betean.

Ia ezpanaukazue zeuen gogartean ezautuko nozue datorren astean.

BLOA.

II

Ku ku ku ku ku Mai

V. IRAOLA.

Lengo asteko enepaiak: lenengoa *Akulua*; bigarrena, *Abdon Goitiren ondoan 6 milla guchi goitik betik.*

GURE SUSKRIZIÑO-BATZAILLA K

BIZKAIA

Bermoo, José Antonio Zabala; *Lekeitio*, Julián Zarreta; *Lemona*, Prudencio Arrieta; *Plencia*, Bernardino Sierra; *Mungia*, Eustasio Bilbao; *Markina*, Felipe Elizaguirre; *Durango*, Roberto Soloaga; *Ondarroan*, Aquilino Echevarria.

GUIPUZKOAN

Donostia, Zacarias Leizaola, Loyola, 17, liburutegia; *Azpeitia*, Salvador Bengoechea; *Bergara*, Francisco Oyanguren; *Tolosa*, Baleriano Mokoroa; *Iruñ*, Guillermo Iguaran; *Deva*, Esteban Egaña; *Zumaya*, Pedro Ignacio Aizpurua; *Zarauz*, Jenaro Elizondo; *Oñate*, Fermin Bengoa; *Mondragón*, Antonio Kerejeta; *Eibar*, Julián Odriozola; *Renteria*, Gabriel Echebeste; *Pasaia*, Juan Valverde; *Archaletan*, Francisco Galdós.

LA EDITORIAL VIZCANA derichea moldagintzan

Gran Vía, 26 eta Ledesma, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUIÑA

Euskalerrian 3 peseta urtean
Erdalerrian 6 »

Guei edo numero bakocha chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urteten dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSÉ ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa
3.º » » 0,20 »
4.º » » 0,15 »

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak